

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2478	25 juni 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 45/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2478, d.d. 25 juni 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

45/92

(Afgesloten 251200 JUN 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in grote delen van Bosnië-Herzegovina zijn ook de afgelopen dagen voortgezet. Zo werden opnieuw Servische beschietingen op Sarajevo gemeld. Daarnaast was sprake van strijd in Derвента, Tuzla en diverse plaatsen aan de weg tussen Sarajevo en Mostar, evenals uit de omgeving van Kupres ten westen van Sarajevo. Opvallend is dat dit in de meeste gevallen gebieden betreft die door de Bosnische Kroaten worden opgeëist. Het is niet uitgesloten dat het bij de gevechten om pogingen gaat van de Servische gevechtsgroepen recente Kroatische veroveringen ongedaan te maken.

Volgens Kroatische bronnen zijn opnieuw gevechtsvliegtuigen van de JNA ingezet ter bescherming van de Servische gevechtsgroepen. Indien bevestigd zou deze melding onderstrepen dat het "Joegoslavische" opperbevel, in tegenstelling tot officiële verklaringen, (weer) bij de strijd in Bosnië-Herzegovina betrokken is. Overigens hebben Servische bronnen gemeld dat zij een Kroatisch gevechtsvliegtuig van het type MiG-21/FISHBED hebben neergeschoten bij Derвента. De Kroaten zouden daarentegen elders in de republiek een MiG-29/FULCRUM hebben neergehaald. Beide meldingen zijn onbevestigd.

Naar aanleiding van de gevechten rond Sarajevo hadden VN-functionarissen gesteld dat de hoop op een duurzaam bestand, een essentiële voorwaarde voor het openen van het vliegveld onder VN-toezicht, aanzienlijk was geslonken. Sinds gisteren zijn de gevechten in de omgeving van het vliegveld echter weer afgenomen en is de door de VN gestelde termijn van 48 uur dat het bestand moet worden gerespecteerd, alsnog ingegaan. Zoals bekend had de lokale VN-bevelhebber eerder deze week bedreigd met de volledige terugtrekking van zijn troepen als het staakt-het-vuren, een essentiële voorwaarde voor openstelling van het vliegveld, geen stand zou houden.

De kans op een duurzaam bestand is echter nog steeds klein. Zo zijn er aanwijzingen dat sommige, met name Servische, gevechtsgroepen zich onttrekken aan hun respectievelijke autoriteiten en autonoom opereren. Verder zouden Kroatische gevechtsgroepen met moderne uitrusting (mogelijk met inbegrip van zwarte artillerie) inmiddels posities hebben ingenomen van waaruit zij de Servische stellingen in de heuvels rond Sarajevo onder vuur kunnen nemen. Indien bevestigd, is dit een belangrijke ontwikkeling, omdat de strijd rond Sarajevo tot op heden voornamelijk werd gevoerd tussen Serviërs en Moslims.

Uit de omgeving van Novi Travnik (Centraal-Bosnië) zijn gevechten gemeld tussen Kroaten en Moslims, die in andere delen van de republiek samenwerken tegen de Serviërs. Volgens een mededeling van de Bosnische strijdkrachten zouden de betreffende incidenten zijn uitgelokt door leden van de Kroatische HOS-militie, de gewapende vleugel van de extreem-nationalistische Kroatische Rechtvaardigheidspartij. De HOS is, onder invloed van pogingen van de Kroatische president Tudjman het afgelopen jaar om de autonoom opererende militie onder controle te brengen, in Bosnië-Herzegovina geïnfiltrerd en neemt daar deel aan de strijd tegen de Serviërs, zonder zich overigens onder centraal Bosnisch (of Kroatisch)

gezag te stellen. Het is denkbaar dat de HOS-leden de bestaande samenwerking tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina willen doorbreken en de Kroatische gebieden willen "zuiveren" van etnische Moslims.

De president van Bosnië-Herzegovina, Izetbegovic (Moslim), heeft gesteld dat zijn volk de strijd zal voortzetten tot de "volledige capitulatie" van de Serviërs. De Bosnische autoriteiten dreigen met zware straffen voor ieder die zich onttrekt aan de eerder afgekondigde algehele mobilisatie. Deserteurs zouden zelfs ter dood worden gebracht als zij zich niet binnen 24 uur met wapens en munitie bij hun eenheden melden. Dit wijst op een toename van het aantal deserties uit de Bosnische strijdkrachten. Hoewel hiervoor concrete bewijzen ontbreken, kan dit mede verband houden met de verklaring van de Kroatische leider Boban eerder deze week dat de Kroaten hun oorlogsdoelen in de republiek grotendeels bereikt hebben. De genoemde deserties zouden dan vooral Kroaten kunnen betreffen, die zich aansluiten bij de milities van Boban. Deze zijn volgens hemzelf de enige legaal opererende strijdkrachten in de Kroatische delen van Bosnië-Herzegovina en vallen niet onder gezag van Izetbegovic. Overigens zou diens bovengenoemde uitspraak ook kunnen worden uitgelegd als verkapte kritiek aan het adres van Bosnische Kroaten die zich mogelijk aan verdere strijd tegen de Serviërs willen onttrekken.

Kroatië

De afgelopen dagen zijn ook weer toenemende gevechten in Kroatië gemeld. Zo zouden Servische strijdgroepen met mortieren een aantal Kroatische kuststeden, waaronder Sibenik, hebben beschoten. Anderzijds was er ook sprake van mortiervuur op Knin, de hoofdstad van de Servische enclave Krajina en tevens het hoofdkwartier van de in de Krajina gelegen UNPA. Dit bericht kan niet worden bevestigd, maar indien juist kunnen deze beschietingen vrijwel uitsluitend door Kroaten zijn uitgevoerd. Het is denkbaar dat dit een vergelding betrof voor eerdere incidenten in het achterland van Sibenik. Grootschalige Kroatische acties tegen de UNPA's, die een duidelijke schending van het VN-vredesplan zouden vormen, blijven echter onwaarschijnlijk.

Inmiddels is UNPROFOR in het te beschermen gebied in Oost-Slavonië (UNPA-oost) begonnen met het onder gezamenlijk toezicht van VN-militairen en lokale politie opslaan van de wapens die ingeleverd worden door (para-)militaire formaties in de UNPA's. Hiermee is een begin gemaakt met de uitvoering van de tweede fase van het VN-vredesplan, te weten de volledige demilitarisering van de UNPA's. In West-Slavonië (UNPA-west) is een begin gemaakt met de terugtrekking van de zware wapens uit dit gebied, waarna ook in deze UNPA de tweede fase kan worden ingezet. Het is echter onwaarschijnlijk dat alle gewapende groeperingen zich vrijwillig zullen laten ontwapenen; er zijn in UNPA-west reeds gevallen gemeld waarin (Servische) gevechtsgroepen poogden wapens te verbergen.

Er zijn aanwijzingen dat de gevechten in Bosnië-Herzegovina en Kroatië in toenemende mate onderling verweven raken. Zo zouden Servische milities de afgelopen dagen opnieuw vanaf Bosnisch grondgebied doelen hebben beschoten in Kroatië. Met name Slavonski Brod zou onder vuur zijn genomen. Dit kan samenhangen met het feit dat Kroatische infiltraties in de buurrepubliek geregeld plaatsvinden over de bij deze plaats gelegen brug, die de onderlinge grens vormt. Volgens Kroatische mededelingen zouden Servische gevechtsgroepen twee Grond-Grondraketten van het type FROG-7 hebben afgevuurd op de brug bij Bosanski Brod. Dit (verouderde) type komt in beperkte aantallen in het arsenaal van de JNA voor, maar gezien de aktieradius van het systeem zouden de raketten dan moeten zijn afgevuurd vanaf lokaties in Bosnië-Herzegovina. Hoewel bevestiging moet worden afgewacht, is de betreffende brug, die de Serviërs reeds diverse

malen vergeefs hebben geprobeerd te veroveren/vernietigen, een voor de hand liggend doel.

Er zijn aanwijzingen dat Kroatische eenheden een aanval voorbereiden op de Bosnische plaats Trebinje, omdat aldaar gelegeerde Servische eenheden de Kroatische exclave rond Dubrovnik onder vuur nemen en derhalve de herovering door Kroaten van het gebied ten zuiden van die plaats verhinderen. Er is de Kroaten veel aan gelegen het betreffende gebied in handen te krijgen, met name het Prevlaka-schiereiland. Dit schiereiland, waarop zich belangrijke JNA-installaties bevinden, beheerst de baai van Kotor, waarheen zich het leeuwedeel van de JNA-marine heeft teruggetrokken na het verlies van de installaties aan de Kroatische kust. JNA-functionarissen hebben herhaaldelijk duidelijk gemaakt dat zij niet bereid zijn Prevlaka op te geven.

De Kroatische regering heeft voor 2 augustus a.s. presidents- en parlamentsverkiezingen uitgeschreven. Dit is opmerkelijk, omdat Tudjman eerder had aangekondigd dat de verkiezingen waren uitgesteld totdat "alle Kroaten in staat zouden zijn hun stem uit te brengen", waarmee hij leek te doelen op uitstel totdat de door Serviërs gedomineerde gebieden weer onder Kroatisch gezag zouden zijn gebracht.

Volgens Kroatische autoriteiten zijn sinds het begin van de gevechten in Kroatië (augustus 1990) aan Kroatische zijde bijna 4000 doden en meer dan 20.000 gewonden gevallen. Ruim de helft van deze slachtoffers zijn gevallen onder leden van de strijdkrachten en de politie. Het aantal slachtoffers onder de burgers bedroeg volgens deze opgave 8000, waarvan bijna 2000 doden.

Servië/Montenegro

In verband met de weigering van de Servische president Milosevic zijn beleid te herzien, bereidt de Servische oppositie een massabetoging voor op zondag 28 juni. Daarbij zal met name worden gedemonstreerd voor het aftreden van Milosevic, die verantwoordelijk wordt gesteld voor de economische en politieke isolatie van Servië en de gevolgen daarvan voor de crisis in het land. Aanvankelijk zou deze demonstratie een week eerder zijn gehouden, maar de oppositie had hem afgelast in een poging in een nieuwe dialoog met Milosevic overeenstemming te bereiken over de vorming van een regering van nationale eenheid. Nu Milosevic dit afwijst, moet worden aangenomen dat de druk van de oppositie op de Servische president nog zal worden opgevoerd. Overigens is de datum van 28 juni niet zonder betekenis. Niet alleen is dat de dag waarop in 1914 in Sarajevo de Oostenrijkse aartshertog werd vermoord, hetgeen leidde tot de Eerste Wereldoorlog, maar ook vond op die dag in 1389 de slag van de Serviërs tegen de Turken plaats in Kosovo, waaraan door de Servische nationalistena grote betekenis wordt toegekend.

Inmiddels heeft een tiental leden van de regerende socialistische partij in het Servische parlement aangekondigd een onafhankelijke fractie te gaan vormen. Reeds afgelopen maand hadden zij hiermee gedreigd indien er geen sprake zou zijn van belangrijke koerswijzigingen. Daarbij lieten zij de mogelijkheid open dat zij zelfs een nieuwe partij zouden kunnen vormen. Het initiatief van de tien tast echter de absolute meerderheid van de socialistena in het Servische parlement niet aan.

De voor 23 juni uitgeschreven eerste vergadering van het parlement van de voormalige autonome provincie Kosovo, dat door de Servische autoriteiten als illegaal is bestempeld, is door Servische politie verhinderd. Servië heeft benadrukt dat het parlement als een bedreiging voor de staatkundige eenheid van Servië wordt beschouwd. Wel werd het aanbod herhaald voor een "dialoog" met de

Albanezen (die 90% van de bevolking van Kosovo vormen). Deze besprekingen zouden echter moeten plaatsvinden binnen het kader van de Servische grondwet, die een herstel van de autonome status van Kosovo, laat staan de door de Albanezen nagestreefde onafhankelijkheid, uitsluit. Een dergelijke dialoog is derhalve voor de Albanezen principieel onaanvaardbaar.

Recent heeft een schip afkomstig uit het GOS auto's afgeleverd in de Montenegrijnse haven Bar. Dit vormt een schending van het VN-embargo tegen Servië/Montenegro, in het kader waarvan alleen voedsel en medicijnen mogen worden geleverd. Van het betreffende schip is bekend dat het in het verleden wapens heeft getransporteerd. Voorzover bekend zijn ditmaal uitsluitend Lada-auto's gelost.

Westerse diplomaten in Belgrado betwijfelen of de sancties op korte termijn zullen leiden tot een koerswijziging van Servië en Montenegro. Er zijn nog geen aanwijzingen dat de sancties de inzetbaarheid van de JNA spoedig in belangrijke mate zullen aantasten. In de betreffende republieken ontstaat weliswaar schaarste, met name aan brandstof, en tevens wordt ernstige schade toegebracht aan de productiecapaciteit van beide landen, maar een hongersnood is het komende jaar onwaarschijnlijk. Met de oogst van dit jaar zal Servië naar verwachting voldoende voedsel beschikbaar hebben, zeker nu er geen sprake zal zijn van voedselexporten. Daarbij hebben de sancties als bijwerking dat het Servisch/Montenegrijnse bewind met verwijzing naar de "eenzijdige" sancties een beroep kan doen op de solidariteit van de bevolking.

Internationale vredesinspanningen

De presidenten van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina hebben de uitnodiging van de voorzitter van de EG-vredesconferentie voor nieuw overleg aanvaard. Deze besprekingen zullen heden plaatsvinden in Straatsburg. Het is niet zeker of Izetbegovic Sarajevo zal kunnen verlaten; hij heeft toegezegd anders een vertegenwoordiger te zullen zenden. Het is onwaarschijnlijk dat dit "spoedoverleg" een doorbraak zal opleveren in de besprekingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Zowel Tudjman als Milosevic hebben benadrukt dat hun republiek niet direkt bij de strijd in het buurland betrokken is. Izetbegovic heeft reden om te twijfelen aan de concessiebereidheid van beide andere presidenten. De Serviërs hebben recentelijk nog onderstreept dat zij niet bereid zijn het veroverde terrein in Bosnië-Herzegovina op te geven. Verder heeft de leider van de Bosnische Kroaten, Boban, die nauwe banden heeft met Tudjman, recent de oprichting aangekondigd van een Kroatisch kanton zonder zeggenschap van de Bosnische regering. Dit doet vermoeden dat de Kroaten de mogelijkheid van een onafhankelijke politieke koers, los van de Bosnische regering, open willen laten.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Baker heeft ten overstaan van een Senaatscommissie in voorzichtige bewoordingen aangedrongen op flexibiliteit van Macedonische zijde bij de naamgeving van de republiek. Zoals reeds eerder gemeld, blokkeert Griekenland internationale erkenning van de voormalige Joegoslavische republiek onder de naam Macedonië, omdat deze impliciet aanspraken zou inhouden op het gelijknamige gebied in Noord-Griekenland. De Macedonische regering weigert echter een andere naam te overwegen, omdat dit de weg zou kunnen vrijmaken voor aanspraken van buurlanden op Macedonisch grondgebied.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina blijven voortduren. Het blijft onwaarschijnlijk dat het VN-vredesplan met betrekking tot de luchthaven van Sarajevo op korte termijn zal worden uitgevoerd. De gevechten in Kroatië en Bosnië-

Herzegovina lijken in toenemende mate met elkaar verband te houden. Dit hangt samen met de militaire initiatieven die de Kroaten zowel in Bosnië-Herzegovina als in Kroatië zelf ontplooiën. Deze lijken vooral gericht op het consolideren dan wel uitbreiden van de Kroatische posities in beide republieken.

De Servische regering lijkt nog altijd niet bereid tot ingrijpende concessies aan de oppositie. Een verhevigde druk op president Milosevic om af te treden is te verwachten. Ook weigert Servië reële concessies aan de Albanen in Kosovo. Een verdere verscherping van de etnische tegenstellingen in deze provincie is derhalve zeer waarschijnlijk. Er bestaan twijfels over de effecten op korte termijn van de sancties tegen Servië/Montenegro.